

er uitstreken,
en leven, en
zien God weer
nogen worden.

ij onze Gods
chtigheid".
eld, licht aan-
nzen inzonder-
s zou de hier
oninkrijk Gods
enwel, naar de
maar, evenals
erbonden wor-
eerst het Ko-

heid Gods ver-
Niet alsof ze
il wie in waar-
z, al wie op
het Koninkrijk
dezen is ook
oninkrijk. Maar
en hij aanvang
ods moeten hij
En in zoóver
zoos door hem
te tweede bede-
es Gods is er;
tus ons bidden.

Gods en zijne
voor de noot-
s hier voor de
erst het Ko-
en dan de di-

ijds orde; zoó,
lijke nooddrift
toeken van het
s gereed waren,
dit leven noot-
ghalve tot den
hier een tijds-

Hij beveelt
de gerechtigheid
voor brood en
even zijns volks
ding als in het
le eerste plaats
te ondergeschikt

tot gehoorzaam-
ijn de woorden
orpen worden."
r meent, welke
laats aan onze
niet meer zoó
dingen enz. —
le hemelen zal
en begeeren
jn gerechtigheid
verst geven zijn
orzaamheid aan
l aan zijn beeld;
dingen als toe-

er aan "schrij-
ten, zou "k haast
roote betekenis
praktische leven-
ek, en ik nam

orkzaam maken,
s zullen toonen,
ter harte gaan
skommeren, niet
oninkrijk en om
welbehagelijk is.

— het blijkt ook
l zonder eenige
andaar, dat men
hij zelf uit eigen
chier niet meer
gedragen, alsof
ig was.

goed als goed
ordelijkheid voor
Mijn Vader was
maar wien hij
had schuld: de
d geheimhouding
uldigers scholten

Toen hij op zijn
schijnen, alvorens
i in dezen had
en hij den brief
beeld. Hij haastte
denken en ver-
tooit met iemand

am, dat er tegen-
sch wel wat in
oor de Acta van
een ieder al in
lling, in het le-
allermint had
de eer van over-
overgenomen (18
Bouwman, leidde

Hier ligt de verklaring van heel wat bezorgdheden
bij Gods volk; en — hier wordt ons de poort gewezen
om eraan te ontkomen.

V.

F.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

De vrijheid in den Staat.

De loop der gebeurtenissen brengt in de con-
stitutioneel geregeerde staten met grooten ernst
het vraagstuk van de vrijheid naar voren. Machten,
die aan den Staat en zijn bestaan vijandig zijn,
verheffen zich al driester en verrichten openlijk
en onder bescherming van grondwet en wetten
hun ontbindend en vernietigend werk. Uit alle din-
gen blijkt, dat bolsjewisme en anarchisme de vle-
gelaren voorbij zijn, waarin het neerschieten van
een gekroond hoofd of hooggeplaatst persoon het
eenige doel was.

Dergelijke daden zal men ook thans nog zoo
noodig „en passant" even doen, doch het eigenlijke
doel ligt hoger. Dat is niets minder dan de ver-
nietiging der bestaande staatsorde en de radicale
versterking van de maatschappelijke orde.

Zij, die deze plannen beramen zijn geen brood-
dronken jongelieden maar mannen, die weten wat
zij willen en vastbesloten, met gebruikmaking der
meest moderne middelen, aansturen op hun doel.

Dat doel ligt minder in de overtuiging van de
massa of in de propaganda van een bepaalde ge-
dachtenreeks, dan wel in het te voorschijn roepen
van een andere orde van zaken door een brute
machtsdaad.

Zoo openbaart zich het communisme als de mis-
dadiger onder de politieke richtingen, die een ge-
vaar is voor orde en recht, voor wetten en in-
stellingen, ja, voor de geheele maatschappij.

Naarmate deze dingen met onmiskenbare duide-
lijkheid naar voren treden, wordt het tijd, dat wij
een onderzoek instellen voor het karakter der vrij-
heid, die door onze constitutie gewaarborgd is.

Groen van Prinsterer heeft het revolutionaire
streven naar vrijheid juist en schoon geteekend
als een arbeid, die consequent moet uitloopen op
een omverwerping der bestaande orde. De liberale
geest, die als drijfkracht van de grondwetsherzie-
ning van '48 werkte was principieel dan ook geen
andere dan die op de revolutie als vrucht van
zijn arbeid kon wijzen.

Hieraan is het toe te schrijven, dat onze grond-
wet, die wat de vrijheid der kerken betreft, wel
een politiereglement schijnt, anderzijds aanstuurt
op een mate van individuele vrijheid, die niet
altijd voldoende waarborg schenkt voor de hand-
having der bestaande orde.

Wel heeft later Prof. Buys in zijn rede over „het
moderne staatsbegrip" den modernen staat getee-
kend als een vereeniging van vrijheid en orde en
de orde als voorwaarde der vrijheid aanvaard maar
het praktisch staatsbeleid der liberalen miste eens-
deels de kracht om die orde te handhaven en ander-
deels den vrijheidszin om te waken tegen ontaarding
in despotisme. Prof. Buys moge dan den Staat
aandienen als een levend organisme, welks wezen
zich verzet tegen revolutionaire experimenten, niet
altos hebben de geesteskinderen der liberalen dit
begrepen en telkens, wanneer dat begrip faalde,
hebben in alle Europeesche landen de liberalen
de geestkracht gemist om de orde als eerste voor-
waarde der vrijheid te handhaven.

Ja, sterker nog, iedere ordemaatregel, die be-
doelde, het bestaande te vrijwaren tegen revolu-
tionaire vernielzucht is door de liberalen, en door
hen het eerst en het meest, juist in den naam
der vrijheid bestreden.

Zoo hebben we geleefd onder een theorie en
een geldend recht, die er op uit waren alle be-

A. Steketee †.

In verband met de verschijning van nagelaten
geschriften van den oud-docent A. Steketee is min of
meer hard geoordeeld over zijn ontslag als docent,
hem in 1882 door de Synode gegeven.

Er zijn slechts weinigen, die over Steketee als
docent kunnen oordeelen. Nog veel kleiner is het
aantal van hen, die met voldoende kennis kunnen
oordeelen over wat in 1882 de Synode tot het geven
van ontslag heeft genoopt. Slechts drie personen
zijn nog in leven, die ook leden van de Zwolsche
Synode waren: Dr H. Bavinck, van Amsterdam, Dr
Ph. W. H. Eskes van Genemuiden en Dr J. van
der Linden.

Een hunner, Dr J. v. d. Linden van 's Gravenhage
schreef in de „Gereformeerde Kerkbode van 's Gra-
venhage" een woord ter nagedachtenis van wijlen
docent Steketee, een woord vol waardeering, maar
waarin hij ook eenige aanduiding geeft, waarom
docent S. zijn werk aan de Theol. School niet kon
voortzetten.

In hetzelfde nummer van „De Bazuin" werd de ook
aan haar Redactie ter bespreking toegezonden bundel
„Beschouwingen van een Christen-denker" met de vol-
gende zinnen afgedaan:

Het is gebleken, dat oud-docent Steketee na 1882
in zijne eenzaamheid heeft gestudeerd, gemediteerd
en geschreven. Bij voorkeur hield hij zich op met de
wijsbegeerte en met de letteren. Een gedeelte van zijne
wijzegeerige beschouwingen zijn thans uitgegeven. Wij
zijn hiervoor dankbaar. Al vinden wij in deze nagelaten
schetsen geen afgeronde levensbeschouwing, zij geven

letselen van het individu weg te nemen, zonder
dat er mee gerekend werd, dat een dusdanige ont-
wapening de staatsorde weerloos maakt tegen de
daad der revolutie.

Ondertusschen is de verwildering der geesten
doorgegaan; van het vrije woord werd nog in den
laatst verkiezingsstrijd, door mannen met officiële
en zeer verantwoordelijke posities, misbruik
gemaakt op schromelijke wijze; regeeringspersonen
werden openlijk beleedigd, grof en straffeloos; op
publieke meetings en in vertegenwoordigende col-
lega's klinkt soms een toon, die naar opruiing
zweemt; de domme massa wordt opgezweept, totdat
alle controle is verloren en de daad volgt, de daad,
die het einde van de bestaande orde beteekent.

Dit zijn ernstige zaken en wij, die het altijd met
een zeer groote dosis vrijheid hebben aangedurfd,
moeten ons thans wel afvragen of onze verantwoor-
delijkheid ook een betere beveiliging der orde ver-
eischt.

Voor ons land is dit, in verband met onze ko-
loniën een vraagstuk van dubbel belang. De on-
mondige Indische bevolking is weerloos tegen de
communistiche propaganda.

Noch tegenover deze bevolking, noch tegenover
onzelf is een oogluikend toezien te verdedigen.

Voor ons land is het vraagstuk van het vrije
woord en de vrije pers een zeer delicate kwestie,
maar voor Indië schijnt maar één gedragsregel
mogelijk.

Onbelemmerde vrijheid moet daar noodwendig
leiden tot een ondergang der orde of tot een
conflict, waarbij, indien wij daartoe de middelen
bezitten, de vrijheid in bloed wordt gesmoord en
de geleidelijke ontwikkeling van Indië voor jaren
wordt stop gezet.

Uit een artikel in „De Maashode" van 22 Sept.
l.l. doen wij de volgende aanhalingen.

Eerst een paar feiten:

Te Batavia moest door den resident aan eenige
onderwijzers de bevoegdheid tot 't geven van onder-
wijs worden ontnomen en nog van minstens twee
andere residenties lazen wij in de afgelopen week
hetzelfde ten opzichte van meerdere Inlandsche onder-
wijzers, wier gedrag van dien aard was, dat zij niet
langer als geschikte opvoeders der jeugd beschouwd
konnen worden.

Dan iets over de tactiek van Moscou en den om-
vang van het kwaad. Het zou belangwekkend zijn,
indien een onderzoek van regeeringswege een vol-
ledig overzicht van den bestaanden toestand gaf
en ook eens aan het Nederlandsche publiek de
overtaiging schonk van het toereikend zijn der
preventieve maatregelen.

In het werkelijk overstelpend aantal publicaties,
dat in de Maleische taal het licht ziet, wordt — de
betrekkelijk weinige gunstige uitzonderingen niet te
na gesproken — dag in dag uit een ware campagne
gevoerd om het gezag van den Europeaan te onder-
mijnen en in dit opzicht gaan communistiche bladen
als de Proletar en de Api, ultra-nationalistische als
de Hindia Baroe en Chinesesche als de Sin Po hand
in hand. Niets wordt voor goede munt opgenomen,
achter iederen maatregel der regeering wordt boos
opzet gezocht, iedere handeling van den particulie-
ren Europeaan wordt verdacht gemaakt. Iedere fout,
iedere onvoorzichtigheid door hem begaan tot een
raskwestie opgeblazen, waartegen comités in ver-
weer komen, waartegen vergaderingen worden belegd,
waar de een al opgewondener spreekt dan de ander.
Het resultaat is dan gewoonlijk een motie of iets
van die kracht, waarin meer respect voor den Chinees,
of voor den Inlander geëischt wordt. Dit, terwijl
niemand er over gedacht heeft de waardigheid van
deze bevolkingsgroepen aan te tasten.

Tenslotte doet het „Maashode"-artikel zien, dat
alleen zeer ingrijpende maatregelen hier uitkomst
kunnen bieden.

Wij hebben hier te maken met een stelselmatige

ons toch een indruk van zijn uitgebreide kennis,
van zijn rijken en diepen geest.

Geen woord over Prof. Bavinck's „Ter Gedachtenis"
en evenmin over mijn Levensbericht. De hierin ver-
melde feiten, zoo bezwarend voor de Synode in '82,
werden eenvoudig doodgezwegen en aan het stuk van
Ds Van der Linden, dat door de opneming in een
blad, dat niet slechts in Den Haag, maar het heele
land door gelezen wordt, toch al een zeker relief kreeg,
nog een bijzonder gezag bijgezet door de mededeeling,
dat hij een van de weinigen was, die in dezen met
voldoende kennis van zaken konden oordeelen. En Ds
Van der Linden was niet alleen goed ingelicht, maar
ook zoo onpartijdig: zijn stuk was immers toch tegelijk
„vol waardeering".

Ik wil niet ontkennen, dat ik over de houding van
Prof. Bouwman ten zeerste verwonderd was. Zou men
niet veeleer verwacht hebben, dat hij eenige sympa-
thie aan den dag gelegd had voor iemand, die ook
aan de Theologische School verbonden was geweest
en aan „De Bazuin" had meegewerkt, ja, jegens wien
„De Bazuin" zelfs nog iets goed te maken had? Was
het niet genoeg, dat hij dertig jaar aan een lij-
zaamheid het hem aangedans onrecht verdragen had
en moest hij nu nog na zijn dood worden miskend?
Of, zoo Prof. Bouwman meende, dat hij naar recht en
billijkheid behandeld was, waarom dan niet open en
ronduit mijn voorstelling bestreden en daarvoor een
andere in de plaats gesteld, met kracht van argumenten
gestaafd?

Gelijk te begrijpen is, heb ik er toen wel over gedacht
tegen deze handelwijze op te komen, maar na rijp
beraad besloot ik te zwijgen. Men kan niet altijd spreken.

opzetting, waartegen practisch gesproken niets ge-
daan wordt. Wel komen er nogal eens persdelicten
voor, doch in de meeste gevallen zijn het slechts
de jongeren en minder gevaarlijken, die tegen de lamp
loopen. De bladen zelf blijven in ieder geval onge-
moed en waar het schelden en afgeven op den Hol-
lander een loonend werkje is en de krant, die in dit
opzicht de grootste virtuositeit weet te betrachten,
ook de meeste lezers heeft en dus het beste betalen
kan, houdt dit gevaarlijke spelletje niet op, al dwa-
len dan af en toe eenige redacteurs het gevang in.

Moge het de tegenwoordige regeering niet ont-
breken aan moed en tact om dit netelige vraag-
stuk van Indië en Nederland te regelen op een
wijze, die de grootste vrijheid waarborgt, maar ook
de orde, als eerste voorwaarde tot de vrijheid,
veilig stelt.

Arnhem.

E. VISSER.

OPVOEDING EN ONDERWIJS.

Dwergscholen.

IV.

In den voorslag van Dr van der Vaart Smit treft
in de tweede plaats de groote gemakkelijheid,
waarmee over een buitengewoon belangrijke kwes-
tie wordt heen geredeneerd. Het is de kwestie
van de erkenning van de vrijheid van richting
in verband met gelijkstelling bij ons L. O.

Wanneer inderdaad die vrijheid voor allen de-
zelfde is, dan versta ik niet, hoe het mogelijk kan
worden, dat in een wet, toch enkele bepaalde rich-
tingen worden genoemd als bevoorrecht. Wanneer
er werkelijk gelijkstelling is voor het „openbaar",
wilt ge, het „overheidsonderwijs" en het bijzondere,
wilt ge, het „confessioneel" onderwijs, dan doet
het vreemd aan, dat bepaalde soorten van con-
fessioneel onderwijs weer niet worden „vrij" ge-
laten als „gelijkberechtigd" met andere
soorten.

Nu zal men zeggen: „ja, maar het protestantsch-
christelijk onderwijs beschouwen we als één soort".
Dat zou opgaan, wanneer er werkelijk een soort
kleinste gemeene veelvoud van alle richtingen be-
stond, dat protestantsch-christelijke Unie, of iets
dergelijks, werd genoemd. Maar die grootheid is
er niet.

Immers het zou een miskennen zijn van de
historie van ons onderwijs in het algemeen, en
van het christelijk onderwijs in het bijzonder, indien
men meende op zulk een wijs een bevrediging
van hen, die allereerst op de schatkist letten, te
moeten vinden.

De richtingen, die thans voor en na scholen heb-
ben gesticht, zijn er. Ze zijn niet bij wetsbesluit
gemaakt, ze zijn niet door decreet van hooger hand
geworden, neen, ze zijn gegroeid in den loop der
jaren.

En deze richtingen zijn weer niet enkel rich-
tingen, die zich bezig houden met het stichten
van scholen, neen, heel het leven door teekent zich
die scheidingslijn af. Met het leven zijn ze
ten eenenmale verweven.

En dat beteekent nu weer niet, dat per sé de
scheiding, die er loopt op kerkelijk terrein, ook
op schoolgebied moet worden doorgevoerd. Ook
niet, dat de scheidingslijn van het politieke gebied
ook die moet zijn van het schoolleven. Maar wel
dit: de richtingen, die er zijn, alleen reeds op pro-
testantsch-christelijk erf, zijn zoo ingegroeid in de
onderscheiden levensverhoudingen, dienen zich
daar zoozeer als „gelijkberechtigd" aan, dat het
onmogelijk is nu plotseling met een groot gebaar
over die verscheidenheid heen te stappen.

Trouwens ook in het schoolleven heeft men aller-
minst kunstmatig de verscheidenheid van richting
binnen gehaald. Hoewel we er niet aan denken
een pleit te voeren voor de veelheid van richting

Ik had pas gesproken en ik vertrouwde, dat de kracht
en de indruk van mijn woorden nog niet zoo dadelijk
zouden worden weggenomen door het stuk van Ds Van
der Linden, zelfs niet, nu het openlijk door Prof. Bouw-
man in bescherming genomen en aangeprezen werd.
Laarbij gaf deze welbeziën niet zoo heel veel vat op
zich, hij school feitelijk weg achter Ds Van der Linden.
Ik zou me bijgevolg eigenlijk tegen dezen hebben moeten
richten, en dat ging toch niet. Ieder, die eenig begrip
heeft van levensverhoudingen, zal het mij toestemmen,
dat de grijze prediker uit de Hofstad geen partuur
was voor een jongmenschen van nog geen dertig jaar.
Liever dan te gaan aantoonen, dat zijn uitspraken,
in weerwil van den stellingen, soms forschen toon, geen
onbeperkt vertrouwen verdienen, deed ik er het zwij-
gen toe.

Maar kan men niet altijd spreken, men kan ook niet
altijd zwijgen. Zoolang Steketee leefde hebben zijn ver-
wanten gezwezen, om zijnenwil, omdat hij niet anders
wilde. Maar men verge van hen niet nog langer te
zwijgen, wanneer men ook nu nog, zoovele jaren na
zijn dood, zich niet ontziet hem in zijn eer aan te
tasten en te zijnen koste de historische waarheid te kort
te doen. Dit geval heeft zich voorgedaan, toen er een
boekje in het licht verscheen van de hand van Prof.
Bouwman, getiteld: „Onder Veilige Hoede. De Theo-
logische School te Kampen gedurende de jaren 1854—
1924."

(Wordt vervolgd.)

A. GOSLINGA.